

Postadres
Postbus 8258
3503 RG Utrecht

Bezoekadres
Oudlaan 4
3515 GA Utrecht

T (085) 077 20 00
E info@actiz.nl
www.actiz.nl

Onderwerp: Reactie ActiZ internetconsultatie inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage Wmo

Reactie ActiZ internetconsultatie inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage Wmo

(Wijziging van de Wmo 2015 teneinde gemeenten in staat te stellen voor meer voorzieningen een eigen bijdrage van de client te vragen die afhankelijk is van zijn financiële draagkracht (Wet afschaffing abonnementstarief Wmo 2015))

Datum

6 februari 2024

Context reactie:

Graag maakt ActiZ van de gelegenheid gebruik te reageren op de internetconsultatie van de Wet afschaffing abonnementstarief Wmo 2015. Het kader waaruit ActiZ reageert betreft niet de inkomenspolitieke kant (dat is aan anderen), maar de gevolgen voor leden van ActiZ, zowel de personele gevolgen als de administratieve lasten en het beleid dat daarvoor nodig is.

Onze reactie betreft drie onderdelen:

- Personele gevolgen
- Administratieve lasten
- Zorginhoudelijke zaken i.h.k.v. toegankelijkheid

in behandeling bij

Dhr. L. Markus

doorkiesnummer

085-0772065

pagina

1/6

1. Personele gevolgen

De wet beoogt de vraag naar ondersteuning af te remmen en heeft daarmee ook gevolgen voor de behoefte aan medewerkers. Deze zullen m.n. bij hulp bij het huishouden optreden, maar niet alleen; ook thuisbegeleiding, dagbesteding kan hiervan gevolgen ondervinden. Weliswaar is er – afhankelijk van de regio - al een behoorlijk te kort aan medewerkers, waarbij de gevolgen mogelijk beperkt zijn, ActiZ verwacht dat er elders plotseling vraaguitval voordoet die grote gevolgen heeft voor de behoefte aan medewerkers.

ActiZ wil – net als de Tweede Kamer, zie de motie Mohandis c.s., 31765, nr 807 – gedwongen ontslagen voorkomen. Een absoluut verbod op gedwongen ontslagen om bedrijfseconomische redenen als gevolg van deze, voor een grote hoeveelheid cliënten en medewerkers majeure overheidsmaatregel, is echter onrealistisch. De branche is zeker bereid tot een inspanning om deze medewerkers voor de sector behouden gelet op de toekomstige zorgvraagontwikkeling. Uit de ervaringen met het beleid van Rutte II met een grote uitstroom van medewerkers tot gevolg, bleek dat het lastig is medewerkers die de branche eenmaal hebben verlaten later weer terug te krijgen. Anderzijds moet ook onderkend worden dat met name de hulp bij het huishouden veelal een beperkt opleidingsniveau heeft en

doorstroommogelijkheden voor deze groep naar niveau 2 of 3, bijzonder beperkt is. Hiernaast dient onderkend te worden dat dit extra opleidings- en begeleidingskosten met zich meebrengt die wat ActiZ betreft moet leiden tot tijdelijke additionele financiële middelen. Voorts dient onderkend te worden dat aanbieders die alleen of voornamelijk hulp bij het huishouden bieden niet in staat zijn om (praktijkplaatsen voor) deze opleidingen te bieden nu zij op andere zorgterreinen niet actief zijn.

Tegen deze achtergrond vraagt ActiZ allereerst om een zachtere landing in de vorm van geleidelijker verhoging van de eigen bijdragen, danwel (aangevuld met) gtransitiemiddelen om de medewerkers die niet meer nodig zijn naar een andere baan te begeleiden.

Onderbouwing

De MvT geeft aan dat zo'n 100.000 cliënten geen ondersteuning meer zullen afnemen uit de Wmo. Het gros hiervan heeft naar verwachting betrekking op hulp bij het huishouden, gelet op de cijfers over de aanzuigende werking van het abonnementstarief, ook omdat hier de mogelijkheid tot substitutie met de particuliere markt het eenvoudigst is. Een voorlopige inschatting die niet onrealistisch lijkt is dat van de groep van 100.000 cliënten zo'n 80.000 betrekking heeft op hulp bij het huishouden en iets minder dan de helft daarvan zal kiezen voor de particuliere markt. Deze ca. 40.000 cliënten vertegenwoordigen, uitgaande van een gemiddelde van 3 cliënten per HbH medewerker, de werkgelegenheid van **13.000** Hulpen bij het Huishouden. Dat dit via natuurlijk verloop opgevangen kan worden (i.c.m. toenemende vraag) zoals wordt genoemd in de MvT lijkt ons niet realistisch, zeker niet als dit per regio wordt bekeken.

Complicerend is immers, dat:

- Dit niet gelijk over het land verdeeld is, sommige regio's grotere effecten naast andere met minder grote effecten. Daarbij is de schaarste aan medewerkers ook niet gelijk verdeeld over de regio's. Terwijl het wel gaat om een lokale arbeidsmarkt.
- Deeltijdontslag niet kan; een situatie dat een van de drie cliënten er twee afzien van verdere hulp bij het huishouden impliceert een herverdeling van cliënten over medewerkers, wat zijn eigen dynamiek meebrengt. Daaronder kan ook vallen dat cliënten alsnog afzien van ondersteuning.
- Of reguliere aanbieders dit particulier gaan aanbieden is maar zeer de vraag, omdat dit ook fiscale consequenties heeft (immers zonder Wmo is het btw-plichtig en valt het ook buiten de vrijstelling voor winstbelasting (90/10 regel); en raakt mogelijk ook de ANBI-status) en leidt tot allerlei cao complicaties.

Belang van een transitieperiode en aanvullende transitiemiddelen

ActiZ dringt daarom aan op een **transitieperiode en transitiemiddelen** om de personele effecten tijdig zoveel mogelijk te kunnen dempen. Wat ActiZ betreft hoeven we daarmee niet te wachten op de definitieve uitkomsten van een nieuwe arbeidsmarktprognose, nu in de MvT al veel is opgenomen en het overige vooral op aannames al op korte termijn voorbereid moet worden. 2026 is met publicatie van het voornemen via deze internetconsultatie al begonnen wat betreft aannamebeleid van nieuw personeel/vervanging van de uitstroom. Dit zal er bijvoorbeeld toe leiden dat al op korte termijn meer personeel op tijdelijke basis moet worden aangenomen, overigens contrair aan het streven van het kabinet en de branche naar meer vaste banen voor onbepaalde tijd. Of wachtlijsten voor cliënten zullen toenemen – ook van degenen die het het hardste nodig hebben.

Uitgaande van de inschatting van VWS zelf dat het in elk geval duizenden medewerkers hulp bij huishouden zal treffen, dan is natuurlijk verloop onvoldoende om de personele effecten op te kunnen vangen. Gedwongen ontslagen zijn dan al snel aan de orde, evenals sociale plannen met vakbonden, toekenning van transitievergoedingen, de (on)mogelijkheden tot herplaatsing en omscholing voor banen elders, etc. ActiZ wijst er op dat gedwongen ontslagen complexe afwegingen en gevolgen hebben. Zo kunnen de ontslagregels ertoe leiden dat werknemers (in dezelfde leeftijdsgroep) die werken voor cliënten met een laag inkomen toch ontslagen moeten worden als ze later in dienst zijn getreden dan werknemers die werken voor cliënten met een hoog inkomen.

O oplossingen voor dit vraagstuk zijn:

- Een geleidelijke, gefaseerde invoering van de nieuwe eigen bijdrage systematiek in plaats van integrale invoering in 2026, is daarbij wat ActiZ betreft noodzakelijk. Dit kan door wel de systematiek per 2026 in te voeren, maar de **percentages geleidelijk te laten groeien** naar wat nu voorligt.
- En **aanvullende transitiemiddelen** om medewerkers (via scholing) naar een andere baan te kunnen begeleiden.

2. Administratieve lasten

ActiZ deelt de inzet om het eenvoudig te houden, maar constateert tegelijk dat de overwegingen in de MvT te beperkt zijn, zeker waar het gaat om de gevolgen voor aanbieders.

Allereerst enkele elementen in de beleidsmatige context:

- Gemeenten contracteren steeds vaker een beperkt aantal hoofdaannemers, waarbij de overige aanbieders als onderaannemer hun diensten (moeten) aanbieden. Dit betekent dat veel dienstverlening eerst door de onderaannemer wordt geleverd en later pas bekend wordt bij de hoofdaannemer (via declaraties), waarna de hoofdaannemer dit (via het berichtenverkeer) bij de gemeente bekend maakt, die vervolgens – voor de eigen bijdrage – het CAK informeert.
- Start/stop berichten qua zorg/dienstverlening worden lang niet altijd gebruikt.
- Het berichtenverkeer/ administraties niet altijd vlekkeloos functioneert.
- Niet alle dienstverlening wordt bekostigd op basis van uurtje-factuurkje. Soms wordt gewerkt met maandtarieven of lumpsumbedragen.

a) Administratieve gevolgen bij maatwerkvoorzieningen:

ActiZ vindt dat aanbieders niet belast mogen worden met de inning van eigen bijdragen; dat is iets tussen burger en overheid waarin de aanbieder geen rol in moet hebben. Niettemin begrijpt ActiZ dat bij het bepalen van de vraag of en zo ja, wanneer en hoe hoog een eigen bijdrage moet zijn, soms informatie vraagt van een aanbieder. Echter, de aanbieder heeft geen kennis van de inkomens- en vermogenssituatie van de inwoner, niet altijd zicht op welke andere vormen van ondersteuning worden geboden en kan dus niet beoordelen of de eigen bijdrage achterwege kan blijven, noch kan beoordelen of de eigen bijdrage de kostprijs overschrijdt. Enkel de gemeente / CAK kan dit bepalen.

Uitgangspunt is dat de eigen bijdrage zo eenvoudig en transparant mogelijk zijn. Dit vraagt om een robuuste insteek met zo min mogelijk elementen die voor discussie vatbaar zijn. De huidige opzet is daarin nog onvoldoende scherp:

- **Feitelijke zorgverlening als startmoment voor de eigen bijdrage lijkt ActiZ een goed uitgangspunt.** Dit sluit ook aan bij de eventuele **pauzering** indien de client tijdelijk niet in zorg is. Echter, er zijn veel factoren die maken dat **dit pas later definitief bekend** is:
 - het (tijdelijk) niet in zorg zijn is vaak iets dat pas achteraf blijkt, bijv. door (onverwachte) ziekenhuisopname. Ook omdat Wmo ondersteuning niet altijd elke week plaatsvindt, wordt dit pas later ontdekt. Daarbij speelt nog mee dat pas na afloop van een maand duidelijk is of voor die maand helemaal geen ondersteuning is geleverd.
 - Beschikkingen worden niet altijd voorafgaand aan het ondersteuningsplan en start zorg afgegeven. Tegelijk is dit wel de basis voor de officiële berichten die ten grondslag liggen aan de eigen bijdrage. Voor zover het keukentafelgesprek is gemandateerd aan aanbieders zullen gemeenten nog nadien de inwoner moeten informeren over de eigen bijdrage.
 - In geval van hoofd- en onderaannemers moet eerst de onderaannemer informatie doorgeven aan de hoofdaannemer die vervolgens de gemeente informeert.
- ActiZ pleit ervoor om daarom de **declaraties als grondslag** te gebruiken en dit ook vast te leggen voor het bepalen van de vraag of een eigen bijdrage van toepassing is, of sprake is van een pauzering en voor het bepalen van de vraag of de EB hoger is dan de kostprijs. Redenen:
 - Declaraties geven eenduidig weer of in enige kalendermaand daadwerkelijk ondersteuning is ontvangen of dat pauzering aan de orde is.
 - NB gemeenten zullen nog wel een eigen benadering moeten toepassen op de kostprijs, indien gewerkt wordt met bijvoorbeeld lumpsumbekostiging of week- of maandtarieven.
 - Start/ stop berichten voldoen niet: m.n. de stop berichten blijken soms pas achteraf (en zijn dan voor discussie vatbaar), maar ook startberichten kunnen pas verstuurd worden als er een legitimatie is afgegeven in de vorm van een beschikking.
 - Start/stop berichten zijn een relatief zwaar administratief element voor het bepalen van pauzering als blijkt dat dit relatief weinig voorkomt. Het moet voor alle cliënten worden toegepast, terwijl het voor een kleine groep relevant is. Start/stop berichten worden evenwel nu lang niet altijd toegepast.
- **Drie maanden grens:** ActiZ begrijpt heel goed de achtergrond van deze inperking van de periode van het kunnen heffen van eigen bijdrage, maar acht drie maanden volstrekt niet realistisch. In de keten van beschikking, in zorg nemen, declaratie, bericht naar CAK gaat regulier al meer tijd om:
 - Allereerst kan pas formeel (administratief) in zorg genomen worden als de beschikking door de gemeente is afgegeven. Hierin zit soms vertraging. Ook wordt het proces rond indicatie bij de aanbieders neergelegd, maar wordt dit nadien door de gemeente

formeel vastgesteld, waarna de zorg/ondersteuning pas (in administratieve zin) kan starten.

- Daarnaast wordt in toenemende mate door gemeenten slechts enkele aanbieders gecontracteerd, waar vervolgens onderaannemers bij betrokken worden om zorg en ondersteuning te leveren. Veel gegevensuitwisseling vindt plaats in een maandcyclus, waarbij de onderaannemer de hoofdaannemer pas na afloop van de maand informeert (al dan niet als declaratie – nb er is nog geen standaardberichtenverkeer HA-OA) en de hoofdaannemer weer een maand later de gemeente. De gemeente informeert vervolgens het CAK die vervolgens de burger informeert.

Kort gezegd: de standaard cyclus alleen al duurt al gauw 3 maanden, waarbij eventuele controles op fouten, het corrigeren ervan (weer terug en opnieuw (1 maand later!) indienen nog erbij kunnen komen. ActiZ acht al gauw 6 maanden nodig.

In dit licht is het ook noodzakelijk dat ook aanbieders betrokken worden bij de werkstructuur die is ingericht op de uitvoeringsaspecten en de voorbereiding op de implementatie van het wetsvoorstel.

b) Eigen bijdrage algemene voorziening

- ActiZ voorziet veel bureaucratie die nu decentraal wordt gelaten en pleit ervoor hier zeer terughoudend mee om te gaan. Voor zover ActiZ bekend wordt hier nu weinig invulling aan gegeven (afgezien van de duurzame hulpverleningsrelatie) juist om genoemde redenen dat algemene voorzieningen bedoeld zijn om preventief te zijn voor maatwerkvoorzieningen, drempelverlagend moeten werken en vaker als collectieve voorziening wordt ingevuld. Een eigen bijdrage vraagt evenwel altijd om registraties op persoonsniveau (ook bij inloopvoorzieningen/ dagactiviteiten) en werken daarmee bureaucratiserend in de relatie. ActiZ heeft daarom enkele vragen en opmerkingen bij dit voorstel:
 - De vraag is allereerst of het een eigen bijdrage betreft of eigenlijk een soort deelnemersbijdrage: bijv. vrijwilligersvervoer, thuisadministratie, blijven eten bij een inloopactiviteit worden deelnemersbijdragen gevraagd omdat eigen kosten (thuis) hiervoor wegvallen. De vraag is wat straks het één is en wat het ander. Dit krijgt dan meer een invulling van vaste bijdrage.
 - De vraag is bovendien – zeker als inwoners gebruik maken van meerdere algemene voorzieningen - of zij niet meer gaan betalen dan via de eigen bijdrage bij maatwerkvoorzieningen.
 - Wat betreft de geschetste opties voor een eigen bijdrage is voor ActiZ van belang dat aanbieders niet belast moeten worden met het bepalen van de hoogte. Enkel het feit dat een eigen bijdrage wordt geheven en de registratie van deelname die daarvan het gevolg is, is uitvoerbaar.

Conclusie: ActiZ adviseert een uitvoeringstoets op het gehele proces en een actievere betrokkenheid van aanbieders bij de overleggen

over de gehele keten van informatievoorziening voor de uitvoering van de eigen bijdrage.

3. Toegankelijkheid e.d.

Het wetsvoorstel bevat nog enkele onduidelijkheden mbt toegankelijkheid:

- Onder de 18 jaar geldt geen eigen bijdrage. Vraag is wat geldt als sprake is van zorg aan gezinnen – bijv thuisbegeleiding.
- Het wetsvoorstel heeft terecht aandacht voor het doenvermogen van burgers. In toenemende mate zullen kwetsbare ouderen thuis blijven wonen en vormen van Wmo ondersteuning vragen. Wij voorzien dat een hogere eigen bijdrage ook zal leiden tot ongewenste zorgmijding. Daarnaast wordt geen rekening gehouden met verkapte armoede. De bijdrage wordt berekend naar inkomen. Maar wanneer er andere hoge kosten zijn en/of geen recht op toeslagen e.d., komt het voor dat mensen onder de armoedegrens leven. Dan is de keuze voor geen zorg ontvangen makkelijk gemaakt, gezien deze mensen de eigen bijdrage niet kunnen betalen. Dit vraagt om een zorgvuldige alerte houding van alle betrokken partijen in de uitvoering, om te voorkomen dat inwoners afzien van noodzakelijke ondersteuning waardoor de problematiek toeneemt.